

KERKENBELEIDSPLAN

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	3
INLEIDING	4
1. SITUERING KERKGEBOUWEN.....	5
2. FICHE PER KERKGEBOUW	6
2.1. Sint-Antoniuskerk in Sint-Antonius	6
2.1.1. Identificatie.....	6
2.1.2. Beschrijving	7
2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	10
2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	13
2.2. Sint-Elisabethkerk in Zoersel.....	14
2.2.1. Identificatie.....	14
2.2.2. Beschrijving	14
2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	18
2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	21
2.3. Sint-Martinuskerk in Halle.....	22
2.3.1. Identificatie.....	22
2.3.2. Beschrijving	22
2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	25
2.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	28
3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie	30
3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.....	31
BESLUIT	32

INLEIDING

Dit kerkenbeleidsplan omvat volgende gebouwen voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de gemeente Zoersel:

- Sint-Antoniuskerk, Handelslei 23, 2980 Zoersel
- Sint-Elisabethkerk, Kerkstraat 1, 2980 Zoersel
- Sint-Martinuskerk, Halle-Dorp 34, 2980 Zoersel

Dit kerkenbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen de gemeente Zoersel, het centraal kerkbestuur van Zoersel en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren, pastorale eenheid Heilige Martha en Maria en vicariaat Kempen en werd vervolgens goedgekeurd:

- door de bisschop van Antwerpen op 10 april 2025;
- door de gemeenteraad van de gemeente Zoersel op 20 mei 2025.

In dit kerkenbeleidsplan worden allereerst de betrokken kerkgebouwen ruimtelijk gesitueerd. Vervolgens volgt een bespreking van elke kerk afzonderlijk. Aan bod komen een beschrijving, een situering in de ruimtelijke omgeving en een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie. Aan het einde van dit document is er een overzichtstabel opgenomen met de genomen opties (per kerk), de visie die hieraan ten grondslag ligt en het traject dat is of zal worden opgestart om deze toekomstige invulling te realiseren.

Wim Selderslaghs
Vicaris Generaal

Handtekening bisdom

Handtekening gemeente

Kristof Janssens
algemeen directeur

Lukas Kint
voorzitter gemeenteraad

1. SITUERING KERKGEBOUWEN

De drie kerken van de drie parochies zijn gesitueerd in het centrum van de respectievelijke deelgemeentes, zoals weergegeven op onderstaande kaart:

- Sint-Antoniuskerk, Handelslei 23, 2980 Zoersel
- Sint-Elisabethkerk, Kerkstraat 1, 2980 Zoersel
- Sint-Martinuskerk, Halle-Dorp 34, 2980 Zoersel

Er is tussen deze drie deelgemeentes geen echt sociaal of historisch gemeenschappelijk "centrum". De onderlinge rijweg-afstanden kerk-tot-kerk langs de normale verbindingswegen (dus niet door binnenbaantjes of verkavelingen) bedragen in meter:

<i>van</i>	<i>Sint-Antonius</i>	<i>Zoersel</i>	<i>Halle</i>	<i>naar</i>
		5.700	4.600	<i>Sint-Antonius</i>
			9.000	<i>Zoersel</i>

2. FICHE PER KERKGEBOUW

2.1. Sint-Antoniuskerk in Sint-Antonius

2.1.1. Identificatie

Naam: Sint-Antoniuskerk

Geografische ligging

- Handelslei 23, 2980 Zoersel
- Provincie: Antwerpen

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: Antwerpen
- Vicariaat: Kempen
- Dekenaat: Noorderkempen
- Pastorale eenheid Heilige Martha en Maria
- Parochie: Sint-Antonius Abt

Eigenaar: Gemeente Zoersel

Bescherming: Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen¹

¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: *Parochiekerk Sint-Antonius* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/14674>

2.1.2. Beschrijving

a) *Cultuurhistorische waarde*

Algemeen:

De kerk is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen (zie voetnoot 1).

Bouwgeschiedenis:

Met zekerheid is geweten dat er in Jukschot – de vroegere naam voor Sint-Antonius- al een kapel bestond in 1492. Ze hing af van de moederkerk in Brecht en van het Bisdom Kamerrijk in Noord-Brabant. De kapelanie werd bij K.B. van 11 juli 1842 verheven tot parochie.

Uit de archieven weten we verder dat de St.-Antoniuskerk werd gebouwd in 1850 volgens een ontwerp van architect F. Berckmans. Tegen de toen geldende voorschriften in wijst het koor niet naar het oosten, maar naar het noorden. Twee gedenksteden aan de straatkant geven meer bijzonderheden.

In 1905 werd het "bedehuis" vergroot en verbouwd volgens het ontwerp van architect Ernest Dieltiens. Er kwam een groter koor en kruisbeuk, zodat er meer zitplaatsen voor de kerkgangers kwamen. Thans zijn er in onze kerk 400 zitplaatsen.

Ook werd de kerk voorzien van glasramen in 1905 – 1907 van het Antwerpse Huis Stalins. De toren dateert uit 1926, is 26 meter hoog en bevat twee klokken. Het gebouw werd opgetrokken in Kempische baksteen. De kerk met drie beuken werd gebouwd in neogotische stijl.

In 1979/1980 werd de kerk grondig verbouwd, gerestaureerd en aangepast aan de eisen van tijd en liturgie. De hoofdingang langs de drukke baan Antwerpen/Turnhout werd toegemaakt met een groot glasraam. Het glasraam stelt de drie goddelijke deugden voor: Geloof (via een kruis), Hoop (door een anker) en Liefde (uitgebeeld via een hart). Het ontwerp is van architect F.L. Stijnen.

De kerk werd toegankelijk gemaakt via twee zijingangen langs de parking. Aan de rechterzijde werd een trap voorzien en een talud, zodat de kerk toegankelijk is voor rolstoelgebruikers. Aan de linkerzijde is de kerk toegankelijk via een trap.

In 2003 werd de kerk gerestaureerd, waarbij ook het hoofdaltaar met het bijhorende retabel, alle beelden en het meubilair werden gerestaureerd.

Het kerkinterieur:

- De ontmoetingsruimte:
Bij het betreden van de kerk komt men onmiddellijk in een ontmoetingsruimte. Deze is dagelijks geopend en geeft zicht op interieur van de kerk. De kerk is om veiligheidsredenen afgesloten met een glazen wand en dito deuren.

In deze ruimte staat een oude stenen doopvont. Aan de wanden zijn devotiebeelden bevestigd van Sint-Antonius Abt, O.L.-Vrouw, Sint Jozef en de H. Rita. Onder deze beelden staan kaarsenhouders voorzien van devotiekaarsen. Mits een kleine offergift mogen deze gebrand worden en dit gebeurt ook veelvuldig. Dit wijst erop dat de ontmoetingsruimte, buiten de vieringen, ook veelvuldig wordt bezocht voor gebed of een stille moment in deze jachtige tijd, o.a. door bewoners van psychiatrisch ziekenhuis Bethanië.

- Het hoofdaltaar (foto 1):
Het neogotisch altaar werd ontworpen door De Ceuster uit Borgerhout in 1860. Het bestaat deels uit gepolychromeerde eik en bevat 14 reliekdoozjes. Het retabel bevat vier beeldengroepen en 11 losse beelden waaronder de vier evangelisten.

- Het zijaltaar rechts (foto 2):
Het retabel is neogotisch en ontworpen door De Ceuster uit Borgerhout in 1866. Het is deels in gepolychromeerd eik. Het bevat een beeld van de H. Antonius-Abt, patroonheilige van onze parochie. Verder ziet men ook vier beeldengroepen met gebeurtenissen uit het leven van de H. Antonius.
- Het zijaltaar links:
Het retabel van O.L.-Vrouw is deels in gepolychromeerde eik. Eveneens een neogotisch ontwerp van De Ceuster en dateert van 1865. Het beeld van O.L.- Vrouw is uit gepolychromeerde eik. Verder op dit altaar vier beeldengroepen, die bepaalde gebeurtenissen uit het leven van O.L.-Vrouw voorstellen.
- De preekstoel: Deze is van midden de 19^e eeuw.
- Het orgel: Het is een Johannes elektrisch orgel van 1993.
- Beelden:
 - o Houten beeld Sint-Sebastiaan ontworpen door W. Pompe, gedagtekend in 1763 (foto 3).
 - o Heiligbeeld H. Isidorus, landman, in gepolychromeerd hout. Werk van A. Lanckrite uit 1929.
 - o Heiligbeeld H. Amandus, heilige kluizenaar, in gepolychromeerd hout, gedateerd op staf 1702
 - o Heiligbeeld H. Catharina Labouré in Frnse zandsteen, XX eeuw
 - o Heiligbeelden in plaaster van H. Jozef, H. Antonius-Abt, O.L.-Vrouw van Lourdes, H. Theresia, H. Elisabeth, H. Rita, e.a.
- Graven: Tegen het hoogkoor bevindt zich het grafmonument van P.J.A Van den Wyngaert, pastoor te Sint-Antonius in de periode 1842-1873. Tijdens zijn priesterambt werd de kerk gebouwd.
- De kruisweg: Met 14 staties achter glas geschilderd, waarvan vier door Guelpa. In 1856 werd de kruisweg in de kerk geplaatst.

Foto's

Foto 1: hoofdaltaar

Foto 2: zijaltaar rechts

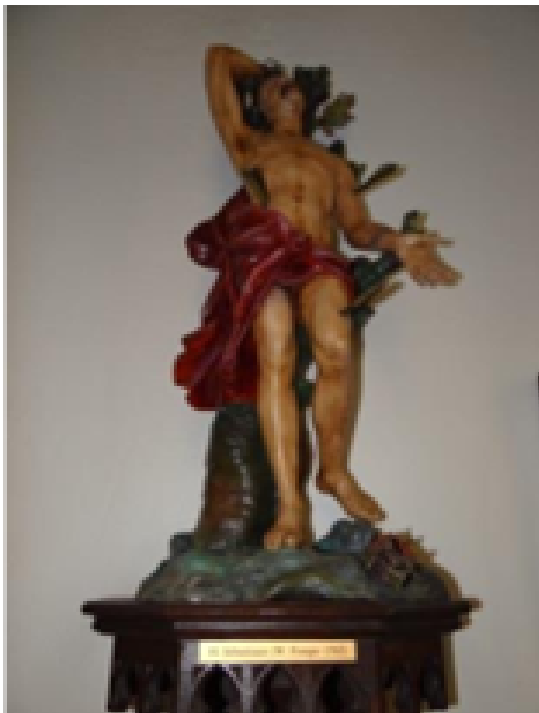

Foto 3: houten beeld Sint-Sebastiaan

b) Bouwfysische toestand

Het gebouw van de Sint-Antoniuskerk is steeds goed onderhouden door de gemeente, wat resulteert in een goede bouwfysische toestand. De belangrijkste zaken worden, om verdere gevolgschade te voorkomen, meestal hersteld door de diensten van de gemeente of door externe firma's. Er zijn engagementen en lopende dossiers voor onderhoud en herstelling.

De dienst Monumentenwacht van de provincie Antwerpen adviseert welke restauraties er in de toekomst moeten uitgevoerd worden.

Afgelopen jaren werden onderstaande werken of herstellingen uitgevoerd aan de Sint-Antoniuskerk:

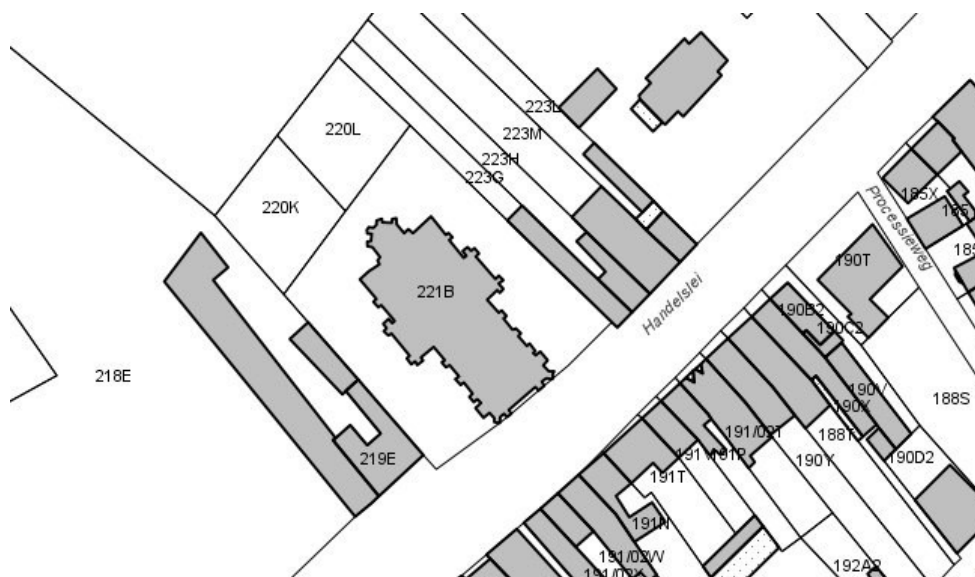
- Vernieuwen muziekinstallatie (2018)
- Vervangen torenuurwerk (2020)
- Herstellen stormschade aan het dak (2023)
- Inspectie bliksembeveiligingsinstallatie (2024)
- Tweejaarlijks reinigen van de dakgoten

Het kerkgebouw wordt verwarmd met gas, daarnaast zijn er ook de voorzieningen van elektriciteit en water.

2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ligging

De gemeente Zoersel is eigenaar van de Sint-Antoniuskerk, gelegen Handelslei 23 te Zoersel. De grond waarop de Sint-Antoniuskerk zich bevindt is eigendom van de gemeente Zoersel. Hieronder uittreksel uit kadasterplan: kerk (perceel 221B).

De Sint-Antoniuskerk bevindt zich in het centrum van Sint-Antoni. Deze is gelegen aan de Handelslei, wat deel uitmaakt van de gewestweg N12 die de verbinding vormt tussen Turnhout en Antwerpen.

Kerkgebouw

De torenspits is niet verlicht. In december en januari wordt de ganse voorgevel en torenspits met monumentverlichting uitgelicht.

De kerkklokken geven het uur en halfuur aan en drie maal per dag om 8u, 12u en 18 uur om het angelus aan te geven. Verder wordt er geluid voorafgaand aan kerkdiensten. Wanneer er iemand overleden is en kerkelijk begraven, worden de klokken eveneens geluid.

Bereikbaarheid

De kerk is goed bereikbaar met het openbaar vervoer. Er bevinden zich twee haltes, beiden op +/- 200m van de kerk: één ter hoogte van de bibliotheek, Handelslei 47; de andere ter hoogte van Kapellei 19. Beide bushaltes worden zeer frequent bediend.

Achter de kerk bevindt zich een ruime parking waardoor de kerk ook met de auto goed bereikbaar is en bezoekers er vlot hun wagen kwijt kunnen.

Omgeving

In de directe nabijheid van de kerk bevinden zich volgende gebouwen:

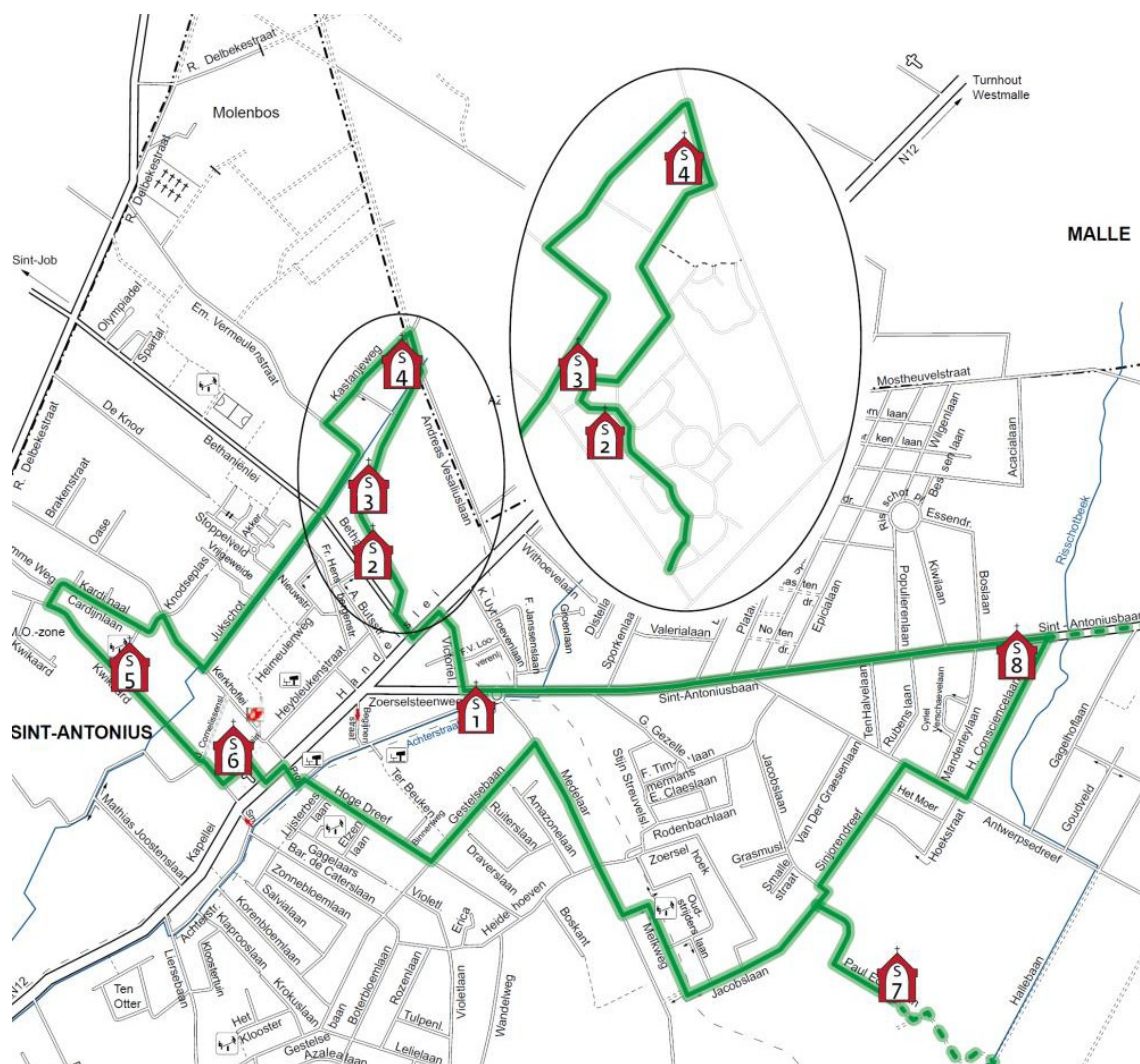
1. Pastorij van Sint-Antonius, Handelslei 33, slechts enkele huizen verder.
2. Kleuterschool Antoonje dat deel uitmaakt van de Sint-Antoniusschool (3) bevindt zich achter de parking aan de kerk.
3. Lagere school van de Sint-Antoniusschool, Handelslei 72, bevindt zich op 170m van de kerk
4. Bibliotheek Sint-Antonius, Handelslei 47, bevindt zich op 200m van de kerk

De begraafplaats is op enige afstand, +/- 2,6km van de kerk gelegen in de Emiel Vermeulenstraat.

Relevante gebedsruimten

Er zijn geen kloosters in de directe nabijheid. De volgende kapellen bevinden zich nog in de deelgemeente Sint-Antonius:

1. Kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand, Zoerselsteenweg – Achterstraat: Enkel deze kapel is toegankelijk en is dus samen met de kerken van de andere deelgemeenten en naburige gemeentes de dichtstbijzijnde gebedsruimte.
2. Kapel op het domein van Bethaniën
3. Kapel op het domein van Bethaniën
4. Kapel op het domein van Bethaniën
5. Mariakapel, Kwikaard 68
6. Kapelletje Kerkhoflei – Sint-Teunisplein
7. Kapelletje Paul Edwinlaan
8. Mariakapel, Hendrik Conscielaan

2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Erediensten:

Het kerkgebouw staat ter beschikking van de parochie Sint-Antonius voor alle rooms-katholieke vieringen. En de kerk is de zondagskerk van de pastorale eenheid.

Gebruik van de kerk voor de vieringen	aantal
Doopsels	35
Eerste communicanten	72
Vormelingen	58
Huwelijken	4
Uitvaarten	35

Elke zondag is er misviering om 11.00 uur en elke woensdag om 9.00u. Elke eerste vrijdag van de maand om 20u15.

Extra vieringen zijn voorzien rond de belangrijke gebeurtenissen in het kerkelijk jaar. We denken hier aan Pasen en de diensten van de Goede Week (Het paastriduüm wordt voor de ganse pastorale eenheid in deze zondagskerk gevierd, opgeluisterd door een samengesteld koor met zangers vanuit de hele pastorale eenheid), Allerheiligen, Kerstmis ... Elke vijfde zondag is er misviering met de hele pastorale eenheid, er vinden dan geen vieringen plaats in de andere kerken van de pastorale eenheid. Deze zondagvieringen worden opgeluisterd door het groeiende Sint-Caeciliakoor en/of Gregoriaans koor.

Er worden naast de zondagsvieringen ook kindervieringen gehouden. Er vinden ook klasbezoeken plaats en kerkbezoeken door de vormelingen.

We verwelkomen wekelijks gemiddeld 180 kerkgangers in de eucharistieviering. Jaarlijks bidden wij voor ongeveer 260 intenties tijdens de zondagsvieringen.

Andere activiteiten:

Er werd reeds meerdere malen toelating gegeven voor de inrichting van concerten en andere evenementen. Iedere aanvraag tot gebruik van de kerk, bijvoorbeeld voor de organisatie van concerten, voordrachten, conferenties of tijdelijke tentoonstellingen, wordt welwillend onderzocht. Voor ieder evenement wordt een gebruiksovereenkomst voor eenmalig gebruik opgesteld.

Toegankelijkheid:

De kerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers.

2.2. Sint-Elisabethkerk in Zoersel

2.2.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Heilige Elisabeth van Hongarije

Geografische ligging

- Kerkstraat 1, 2980 Zoersel
- Provincie: Antwerpen

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: Antwerpen
- Vicariaat: Kempen
- Dekenaat: Noorderkempen
- Pastorale eenheid Heilige Martha en Maria
- Parochie: Sint-Elisabeth

Eigenaar: Gemeente Zoersel

Beschermingen:

- De kerk is beschermd als monument sinds 25 maart 1938 (besluit nr. 28)
- Het kerkhof en de omliggende kerkhofmuur is beschermd als dorpsgezicht sinds 15 september 1982 (besluit nr. 1824)
- De kerk en het kerkhof is aangeduid als Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen²

2.2.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Algemeen:

De volledige Sint-Elisabethkerk is geklasseerd als een beschermd monument. Verder is ook het kerkhof en de kerkhofmuur rond de Sint-Elisabethkerk beschermd als dorpsgezicht. De site is aangeduid als Vastgesteld Bouwkundig Erfgoed (zie voetnoot 2).

Bouwgeschiedenis:

Uit de archieven weten we dat de Sint-Elisabethkerk werd gebouwd in 1529 als vervanging van de altaarkapel.

Het huidige gebouw werd opgetrokken in Kempische baksteen met witte zandsteen in de hoekribben. Het werd gebouwd in Laat Gotische stijl, in de vorm van een Latijns kruis met drie beuken met ingebouwde vierkante westertoren. Zeer merkwaardig aan de noordkant zijn de metselaarstekens.

² Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: *Parochiekerk Heilige Elisabeth van Hongarije en kerkhof* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/14629>

Men treft aan de buitenkant freyten aan met verschillende opmetelingen en pinakels met crochets uit baksteen. Het binnengewelf is Bartheaux, waarvan de houten centers en nevuren behouden zijn. In 1881 werden de houten planken, volgens plan van architect Gife vervangen door plafonnering. De zijbeuken zijn bedekt met een halve voute (gewelfsel) in dezelfde toestand als de middenbeuk. De kerk heeft van toren tot transept drie travées en dus drie op zichzelf staande pilaren aan weerszijde.

In de loop der tijden zijn verschillende verbouwingen gebeurd. In 1865 wordt een nieuwe sacristie, magazijn en torentrap gebouwd. Tussen 1902 en 1908 wordt de doopkapel bijgebouwd, wordt er een nieuwe torentrap en drie inkomdeuren geplaatst en wordt het doksaal verhoogd. Het barokke hoogaltaar en de lambriserings van het koor werden verwijderd en vervangen door de huidige retabel. Er werden kleurglasramen geplaatst. In 1938 werd de kerk een beschermd monument. Een grondige restauratie vond plaats in 1980-1981. In 2001 werd het historische Pescheurorgel (1712) gerestaureerd en teruggeplaatst op het oorspronkelijk herbouwde doksaal.

Interieur:

- Het hoofdaltaar (foto 4):
Bij de verbouwingswerken in het begin van de 20ste eeuw werd een volledig nieuw hoofdaltaar geplaatst. Oorspronkelijk stond hier een barokaltaar vergelijkbaar met de zijbeuken. Het is een Neogotisch altaar van Jan Gerrits van 1906. Achter het altaar bevindt zich de retabel met het levensverhaal van de Heilige Elisabeth waarin legende en werkelijkheid door elkaar vloeien.

Links de legende met de rozen in haar schoot en Elisabeth deelt aalmoezen uit. Rechts een voorstelling waarbij Ludwig, haar echtgenoot in 1227 tijdens de vijfde kruistocht sterft waarbij zij verdreven wordt uit het kasteel en zieke Elisabeth die het kleed aanneemt van de derde Orde van Sint Franciscus.

- Het zijaltaar rechts:
Dit barokaltaar is toegewijd aan de Heilige Blasius. Het beeld is in witgeschilderd terracotta (H. Blasius met wolfram). Het schilderij achter het beeld is van 1768 en stelt de marteldood van Sint Sebastiaan voor.
- Het zijaltaar links (foto 5):
Het barokaltaar is gewijd aan Onze Lieve Vrouw. Het beeld is in wit geschilderd terracotta en stelt O.L.Vrouw met Kind voor op een maancirkel welke een slang vertrappt. Het schilderij achter het beeld stelt de boodschap van de engel Gabriel aan Maria voor.
- De preekstoel (foto 6):
De Rococopreekstoel is afkomstig uit de Sint Willibrorduskerk van Kasterlee en werd in 1850 aangekocht. Hij werd in 1768 in eikenhout gebeeldhouwd door Jacob Van Der Neer. De gebeitelde trap en kuip zijn aangebracht tegen de eerste pilaar rechts. Op de kuip vindt men de symbolen van de drie evangelisten: Lucas, Marcus en Johannes. Bovenaan een wolkenhemel waaruit een duif neerdaalt en onder de kuip, steunend op een wereldbol een beeld van de Heilige Willibrordus.
- Het orgel (foto 7):
Het orgel werd in 1712 gebouwd. Het contract werd afgesloten op 13 april 1712 tussen pastoor Waltheri en Henricus Pescheur, orgelbouwer uit Berchem. Het orgel bestaat uit één manuaal.

In 1904 werd het interieur grondig gewijzigd, het doksaal afgebroken en het orgel één verdiep hoger geplaatst. De orgelkast werd ingekort en ornamenten werden verwijderd. Het orgel verloor veel van zijn kwaliteit en verviel. In 1958 wordt het orgel aangepast door de firma D'Hondt uit Herselt volgens het elektro pneumatische stelsel.

Een grondige restauratie werd uitgevoerd in 2001 door de firma Pels-D'Hondt uit Herselt waarbij de oorspronkelijke oude toestand van 1712 in de mate van het mogelijke werd gereconstrueerd. In 2022 werd het orgel nogmaals volledig hersteld door dezelfde firma.

- Heiligbeelden:
 - o H. Elisabeth van Hongarije, eerste helft 16e eeuw in gepolychromeerd hout, hoogte 97 cm en gerestaureerd in 1980
 - o O.L.Vrouw met kind, eerste helft 17e eeuw. Later omgevormd tot gekleed beeld, hoogte 98 cm.
 - o H. Barbara: 17-18e eeuw, witgeschilderd terracotta 150 cm hoog
 - o H. Johannes de Doper: 17-18e eeuw, witgeschilderd terracotta, 124 cm hoog
 - o H. Paulus apostel: 17-18e eeuw, witgeschilderd terracotta, 145 cm hoog
 - o H. Petrus apostel: 17-18e eeuw, witgeschilderd terracotta, 145 cm hoog
 - o O.L.Vrouw van Smarten: eerste helft 18e eeuw, witgeschilderd terracotta, 150 cm hoog

- Graven:

In de kerkvloer liggen in de linkse inkom en in de twee zijbeuken, zoals aangegeven op het grondplan, 31 graven. Zij dateren meestal uit de 17e en 18e eeuw. We vinden het graf terug van onder andere pastoor Waltheri en van Gilis van Dijk, hoofdman van de schuttersgilde.

- Doopvont: De doopkapel werd bijgebouwd in 1908. De doopvont uit blauwe steen dateert uit de 15e eeuw. Het koperen deksel werd er in de 19e eeuw op geplaatst.

Foto's:

Foto 4: hoofdaltaar Sint-Elisabeth

Foto 5: zijaltaar links

Foto 6: de preekstoel

Foto 7: het orgel

b) Bouwfysische toestand

Het gebouw van de St.-Elisabethkerk is steeds goed onderhouden, welke resulteert in een goede bouwfysische toestand.

Actueel stelt er zich nog een probleem met een lek ter hoogte van het kleine torentje, welke schade veroorzaakt aan de houten draagstructuur. Na enkele voorlopige herstellingen werden er door de gemeente stappen ondernomen, namelijk de bereikbaarheid van het torentje werd verbeterd, om dit probleem grondig te kunnen herstellen. In 2024 werd een beheersovereenkomst afgesloten tussen gemeente Zoersel en Stichting Kempens Landschap over de restauratiewerken aan de Sint-Elisabethkerk. De definitieve herstelling zit nu in de planningsfase. Subsidiedossiers zijn in aanvraag.

Voor wat betreft het kerkinterieur werden er enkele jaren geleden enkele heiligenbeelden gerestaureerd.

De dienst Monumentenwacht van de provincie Antwerpen adviseert welke restauraties er in de toekomst moeten uitgevoerd worden. Zo is er reeds aangekondigd dat een zijaltaar zal dienen gerestaureerd te worden.

Afgelopen jaren werden onderstaande werken of herstellingen uitgevoerd aan de Sint-Elisabethkerk:

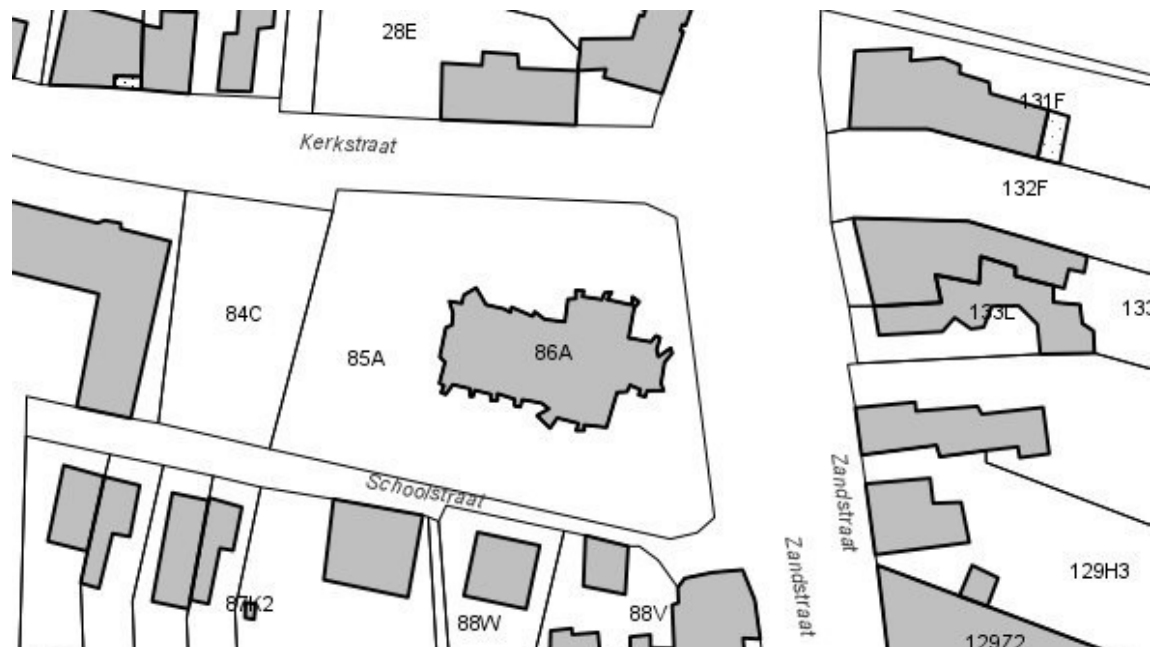
- Vervangen van de afvoergoten (2018)
- Herstelling dak, torenuurwerk en alarminstallatie (na blikseminslag) (2021)
- Reinigen binnenkant kerktoren (2021)
- Grondige renovatie van het orgel (2022)
- Aanpassen brandalarm (2022)
- Herstellen leien en dakgoot doopkapel (2023)
- Herstellen kerkhofmuur (2023)
- Vernieuwen muziekinstallatie (2023)
- Inspectie bliksembeveiligingsinstallatie (2024)
- Tweejaarlijks reinigen van de dakgoten

Het kerkgebouw wordt verwarmd met gas, daarnaast zijn er ook de voorzieningen van elektriciteit en water.

2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ligging

De gemeente Zoersel is eigenaar van de St.-Elisabethkerk, gelegen Kerkstraat te Zoersel. De grond waarop de St.-Elisabethkerk zich bevindt is eigendom van de gemeente Zoersel. Hieronder uittreksel uit kadasterplan: kerk (perceel 86A) en omliggend kerkhof (perceel 85A).

De Sint-Elisabethkerk maakt onderdeel van de dorpskern van Zoersel. De kerk bevindt zich op de hoek van de Kerkstraat en Zandstraat, welke laatste deel uitmaakt van de gewestweg N14.

De parochiekerk Heilige – Elisabeth van Hongarije is gelegen binnen het beschermd dorpsgezicht “Parochiekerk Heilige Elisabeth van Hongarije: kerkhof en kerkhofmuur” (ID:6287), beschermd sinds 15 september 1982.

Kerkgebouw

De torenspits is niet verlicht. In december en januari wordt de ganse voorgevel en torenspits met monumentverlichting uitgelicht.

De kerkklokken geven het uur en halfuur aan en drie maal per dag om 8u, 12u en 18 uur om het angelus aan te geven. Verder wordt er geluid voorafgaand aan kerkdiensten. Wanneer er iemand overleden is en kerkelijk begraven wordt dan luiden de klokken eveneens.

Bereikbaarheid

In de Kerkstraat, ter hoogte van de kerk, bevindt zich een bushalte. Deze wordt echter niet vaak bediend. Langs de gewestweg bevinden zich twee haltes, beiden op +/- 300m van de kerk. Deze haltes worden wel frequent bediend. Tegenoverliggend aan de kerk in de Kerkstraat bevindt zich een kleine parking.

Omgeving

In de directe nabijheid van de kerk bevinden zich volgende gebouwen:

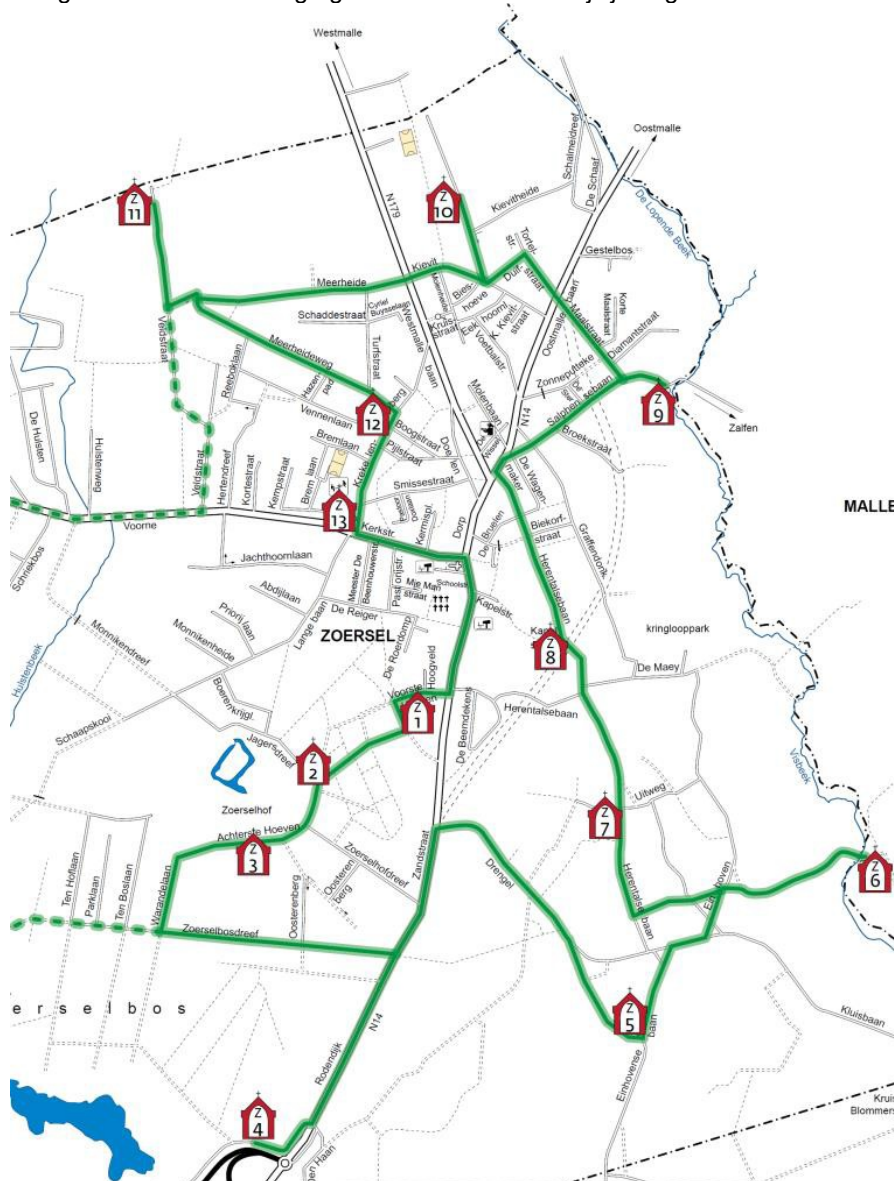
1. Pastorie van Zoersel, Kerkstraat 38
2. Gemeentelijke Basisschool De Kiekeboes, Kerkstraat 7
3. Sint-Elisabethschool, Zandstraat 39
4. Het Heemhuisje, Schoolstraat 9. Dit is een Kempens boerderijtje waarin de Heemkundige Kring van Zoersel is gehuisvest.
5. Cultuurhuis De Bijl, Dorp 1
6. (valt buiten figuur) Bibliotheek Zoersel, Dorp 54
7. Nieuwe begraafplaats, ingericht als parkbegraafplaats, is op wandelafstand bereikbaar en is ten zuiden gelegen ten opzicht van het kerkhof.

Relevante gebedsruimten

Er zijn geen kloosters in de directe nabijheid. De volgende kapellen bevinden zich nog in de deelgemeente Zoersel:

1. Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Fatima, Voorste Hoeven
2. Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Gratie, Jagersdreef – gemeentebos
3. Kapel Onze-Lieve-Vrouw Koningin van de Rozenkrans, Achterste Hoeven
4. Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Den Haan, Sjauwel
5. Kapel Onze-Lieve-Vrouw Altijd Durende Bijstand, Eindhovensebaan
6. Kapel bij het vliegveld, Visbeek
7. Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Goede Raad, Herentalsebaan
8. Mariakapel, Kapelstraat – Herentalsebaan
9. Kapelletje Salphensebaan
10. Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes, Kievitheide
11. Herdenkingskapel Veldstraat
12. Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Smarten, Krekelenberg 41
13. Sint-Jozefkapel, Krekelenberg

Enkel de kapellen nr. 3, 5, 7 en 13 zijn toegankelijk en zijn dus samen met de kerken van de andere deelgemeenten en naburige gemeentes de dichtstbijzijnde gebedsruimten.

2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Het kerkgebouw staat ter beschikking van de parochie Sint-Elisabeth voor alle rooms-katholieke vieringen.

Gebruik van de kerk voor de vieringen	aantal
Doopsels	15
Eerste communicanten	25
Vormelingen	22
Huwelijken	3
Uitvaarten	20

Elke eerste, tweede en derde zondag is een gebedsdienst om 9u. De vierde zondag van de maand is er eucharistieviering om 9.00 uur, op de 5de zondagen wordt er met de ganse PE samen gevierd in de zondagskerk van Sint Antonius Abt.

Extra vieringen zijn voorzien rond de belangrijke gebeurtenissen in het kerkelijk jaar: Kerstmis, Goede Week, Pasen, Hemelvaart, Maria-ten-Hemel-opgenomen, Allerheiligen, ...

We verwelkomen wekelijks gemiddeld een 50 kerkgangers. Momenteel zijn er in deze kerk 264 zitplaatsen.

De kerk is alle dagen open van ongeveer 9 uur tot ongeveer 18 uur. Het hoogkoor met het orgel is buiten de vieringen afgesloten en voorzien van een betredingsalarm. Vele mensen verpozen overdag even in en rond de kerk (historisch kerkhof) die ook aan een fietsknooppunt route ligt.

Andere activiteiten

De Sint-Elisabethkerk wordt ook regelmatig gebruikt voor orgelconcerten: minstens jaarlijks wordt het orgelconcert ingericht door het pescheurgenootschap (in samenwerking met de gemeente); marktconcerten,... Regelmatig worden er ook ontmoetingsmomenten georganiseerd: na de concerten, met de catechesewerkingen, jubilarissen, enz.

Er werd al meerdere malen toelating gegeven voor de inrichting van concerten en andere evenementen. Iedere aanvraag tot gebruik van de kerk, bijvoorbeeld voor de organisatie van concerten, voordrachten, conferenties of tijdelijke tentoonstellingen, wordt welwillend onderzocht. Voor ieder evenement wordt een gebruiksovereenkomst voor eenmalig gebruik opgesteld.

2.3. Sint-Martinuskerk in Halle

2.3.1. Identificatie

Naam: Sint-Martinuskerk

Geografische ligging

- Halle-Dorp 34, 2980 Zoersel
- Provincie: Antwerpen

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: Antwerpen
- Vicariaat: Kempen
- Dekenaat: Noorderkempen
- Pastorale eenheid Heilige Martha en Maria
- Parochie: Sint-Martinus

Eigenaar: Gemeente Zoersel

Beschermingen

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen³
- Gedeeltelijk beschermd als monument: de toren van de Sint-Martinuskerk is geklasseerd als een beschermd monument sinds 25 maart 1938 (Besluit nr. 28).

2.3.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Algemeen:

De parochiekerk Sint-Martinus is opgenomen in de inventaris van het bouwkundig erfgoed (zie voetnoot 3).

Bouwgeschiedenis:

De parochie Halle behoorde van bij zijn ontstaan – met zekerheid voor het jaar 1300 - tot het aartsdiaconaat en de landdekenij Antwerpen, die deel uitmaakten van het bisdom Kamerijk, en later tot het bisdom Antwerpen.

³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: *Parochiekerk Sint-Martinus* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/14656>

Oorspronkelijk stond er, ter hoogte van de middenbeuk van de huidige kerk, een Sint- Martens-kapel, die tussen 1300 en 1500 uit tot een kerk uitgroeide, die in de eeuwen nadien nog in verschillende stappen werd aangepast. Het huidige kerkgebouw dateert van 1912, toen beslist werd tot het bouwen van een volledig nieuwe kerk, met uitzondering van de toren. Architect was Ernest Dieltiens, leraar van Huygh, die later als architect de plannen van het Bethanië complex tekende. De nieuwe kerk werd zodanig getekend dat het meubilair van de oude kerk gebruikt kon worden (altaren, biechtstoelen, zelfs bepaalde pilaren), zodat de barokke rijkdom van de oude kerk in het neogotische gebouw kon worden geïntegreerd.

Interieur:

- Het hoofdaltaar (foto 8):
Het hoofdaltaar dateert uit 1650 (beeldhouwer Jan Brandeyser uit Antwerpen). Het schilderij boven het hoofdaltaar stelt Jezus aan het kruis voor. Het dateert uit 1651 (wellicht door Corneel Poelenberg uit Utrecht) en werd in 1657 aan de kerk geschonken door Adriaan Brouwer, heer van Halle en Massenhoven.
- Het zijaltaar rechts (foto 9):
Het rechter zijaltaar, toegewijd aan de Heilige Martinus, de patroonheilige van de kerk, dateert uit dezelfde periode. Boven dit zijaltaar bevindt zich een schilderij dat de Heilige Martinus voorstelt, samen met de Heilige Sebastiaan. Het doek wordt eveneens aan Boeyermans toegeschreven.
- Het zijaltaar links:
Het linker zijaltaar, toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, dateert uit de 17de eeuw. Boven dit zijaltaar bevindt zich een schilderij dat de Ten Hemelopneming van Maria voorstelt. Het wordt toegeschreven aan Theodoor Boeyermans (1620-1678), een leerling van Rubens.
- De preekstoel:
De preekstoel, die in 1989 na het herschilderen van de kerk terug in het midden werd geplaatst, is in 1650 ontworpen door Jan Brandeyser. De hemel, bovenop, dateert uit 1643. De rug van de preekstoel werd weggenomen en doet nu dienst als lezenaar voor de lector, vooraan in de kerk.
- Het orgel: Op het hoogzaal staat een orgel, dat echter niet meer bespeelbaar is. Er is een zeer performant elektrisch orgel.
- Kunstwerken:
 - o Aan de linkse muur van het hoogkoor hangt het oudste schilderij van de kerk, dat de Kroning van Onze-Lieve-Vrouw voorstelt: een houten paneel van 60 op 85 cm geschilderd door een onbekende meester, dat dateert uit 1545.
 - o Boven de koorbanken in het hoogkoor hangen twee medaillons, met de afbeeldingen van de Heilige Martinus en Onze-Lieve-Vrouw. In de sacristie bevinden zich eveneens mooie houten beelden die de Heilige Maria en de Heilige Rochus voorstellen. De kerk bezit een aantal oude altaar missalen en andere liturgische boeken (vanaf 1620).
 - o Het schilderij Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans is een kunstwerk dat dateert uit 1610 en hangt links van dit zijaltaar.
 - o Rechts voor het Christusbeeld staat een kunstwerk van Zoersels schilder-beeldhouwer Pol Van Esbroeck, die op 27 juli 2010 op 98-jarige leeftijd overleed. Het beeld, dat een Christus aan het kruis voorstelt, is vervaardigd uit kerselaarhout en is ongeveer 3 meter hoog. Het komt uit het privébezit van de familie en werd in bruikleen gegeven aan de gemeente, die hiervoor een geschikte plaats zocht en vond in de kerk.

- Graven: In de vloer zijn diverse oude grafstenen verwerkt, evenals in de buitenmuren.
- Het doopvont: De doopvont dateert uit de 18de eeuw. De kuip is van marmer en de voet van arduinen en ze is afgewerkt met een koperen deksel.
- De biechtstoel: De biechtstoel rechts in de kerk dateert uit 1668, is ontworpen door Frans Van Sterbeeck. Vooraan zijn twee mooi gevleugelde engelen aangebracht. De biechtstoel links dateert uit 1699 is ontworpen door P. Convent.
- De kruisweg: De 14 plaasteren staties van de kruisweg, die links en rechts in de kerk hangen, dateren uit 1913.

Foto's:

Foto 8: hoofdaltaar

Foto 9: zijaltaar rechts

b) Bouwfysische toestand

Het gebouw van de Sint-Martinuskerk is steeds goed onderhouden door de gemeente en de kerkfabriek, wat resulteert in een behoorlijke bouwfysische toestand.

Afgelopen jaren werden onderstaande werken of herstellingen uitgevoerd aan de Sint-Martinuskerk:

- Stookplaatsrenovatie (2018)
- Schilderwerken (2020)
- Herstellen torenuurwerk (2021)
- Renovatie inkomdeur (2023)
- Inspectie bliksembeveiligingsinstallatie (2024)

Het kerkgebouw wordt verwarmd met gas, daarnaast zijn er ook de voorzieningen van elektriciteit en water.

2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ligging

De gemeente Zoersel is eigenaar van de Sint-Martinuskerk, gelegen Halle-Dorp 34 te Zoersel. De grond waarop de Sint-Martinuskerk zich bevindt is eigendom van de gemeente Zoersel. Hieronder uittreksel uit kadasterplan: kerk (perceel C527b) en omliggend terrein (perceel C526b).

De Sint-Martinuskerk staat langs de hoofdstraat van Halle, Halle-Dorp. Langs de zuidkant geeft ze uit op een tuin met boomgaard die afgeboord is door een beukenhaag. Aan de noordkant, de straatkant, bevindt zich het kerkplein en parking.

Op het plein is een bakstenen herdenkingsmonument (oorlogsmonument) op lage sokkel geplaatst, met een witstenen reliëf van Joz(ef) Mous.

Enkel de toren van de Sint-Martinuskerk is beschermd als monument. In de onmiddellijke omgeving ervan bevinden zich geen beschermde monumenten, landschappen of dorpsgezichten. Wel zijn er in de kern van Halle verschillende 19e- en 20e-eeuwse hoevegebouwen terug te vinden. Net zoals andere dorpen in de buurt is de woonkern van Halle sterk uitgebreid.

Kerkgebouw

De torenspits is niet verlicht. In december en januari wordt de ganse voorgevel en torenspits met monumentverlichting uitgelicht.

De kerkklokken geven het uur en halfuur aan en drie maal per dag om 8u, 12u en 18 uur om het angelus aan te geven. Verder wordt er geluid voorafgaand aan kerkdiensten. Wanneer er iemand overleden is en kerkelijk begraven wordt dan luiden de klokken eveneens.

Bereikbaarheid

Aan de kerk bevindt zich een bushalte. Deze wordt echter niet vaak bediend.

Omgeving

In de directe nabijheid van de kerk bevinden zich volgende gebouwen:

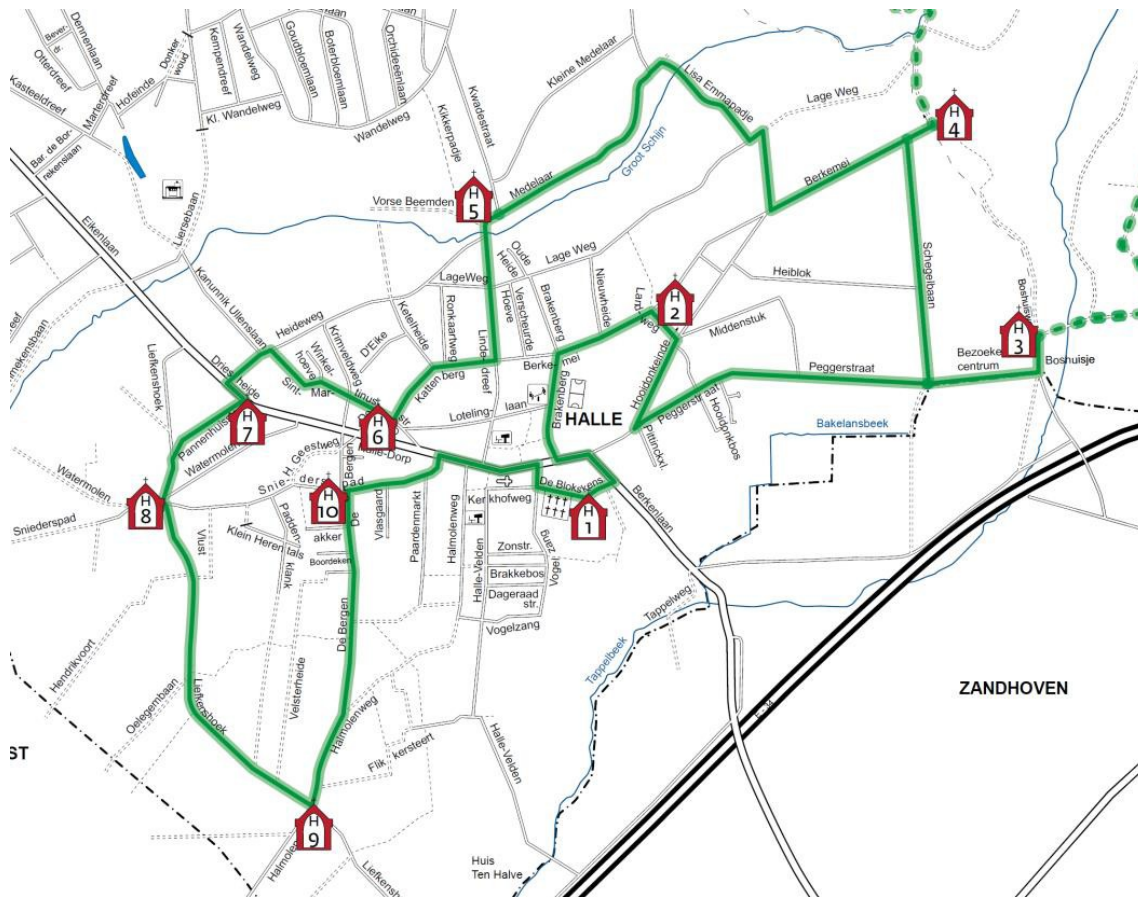
1. Pastorij van Halle, Halle-Dorp 32
2. gemeenschapsinfrastructuur Halle-Luja, Halle-Dorp 30
3. Gemeentelijke Basisschol Pierenbos, Halmolenweg 3
4. Bibliotheek Halle, Halle-Dorp 67
5. Begraafplaats, Vogelzang

Relevante gebedsruimten

Er zijn geen kloosters in de directe nabijheid. De volgende kapellen bevinden zich nog in de deelgemeente Halle:

1. Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Goede Raad, Berkenlaan – De Blokskens
2. Boomkapelletje, Landweg
3. Boomkapelletje naast Bezoekerscentrum Zoerselbos
4. Boomkapelletje, Berkemei – Zoerselbos
5. Kapelletje van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes, Medelaar – Vorse Beemden
6. Kapelletje van Onze-Lieve-Vrouw van Pellevoisin, Sint-Martinusstraat – Lotelinglaan
7. Kapelletje van Onze-Lieve-Vrouw van Gratie, Driesheide – Pannenhuisstraat
8. Kapel Sint-Jozef, Liefkenshoek – Watermolen
9. Kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes, Liefkenshoek – Halmolenweg
10. Kapelletje van Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand, Sniederspad – De Bergen

Enkel de kapellen nr. 8 en 10 zijn toegankelijk en zijn dus samen met de kerken van de andere deelgemeenten en naburige gemeentes de dichtstbijzijnde gebedsruimten.

2.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Het kerkgebouw staat ter beschikking van de parochie Sint-Martinus voor alle rooms-katholieke vieringen.

Gebruik van de kerk voor de vieringen	aantal
Doopsels	10
Eerste communicanten	12
Vormelingen	10
Huwelijken	3
Uitvaarten	20

Op de eerste zondag van de maand is er eucharistieviering, op de andere zondagen een woord- en communiedienst.

Extra vieringen zijn voorzien rond de belangrijke gebeurtenissen in het kerkelijk jaar: Kerstmis, Goede Week, Pasen, Hemelvaart, Maria-ten-Hemel-opgenomen, Allerheiligen, ...

We verwelkomen wekelijks gemiddeld een 50-tal kerkgangers. Thans zijn er in onze kerk 250 zitplaatsen, uit te breiden tot 300 met klapstoelen. De kerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers.

Achteraan in de kerk is een open onthaalruimte, waar eventueel kan nagepraat worden. De kerk is alle dagen open (van ongeveer 9 uur tot ongeveer 17 uur); het hoogkoor is buiten de diensten afgesloten met een koord en voorzien van een betredingsalarm. Vele mensen, van het dorp maar ook passanten, vertoeven overdag even in de kerk.

Andere activiteiten:

Er werd reeds meerdere malen toelating gegeven voor de inrichting van concerten en andere evenementen. Dankzij onder meer de houten zoldering beschikt de kerk over een schitterende akoestiek. De geluidsinstallatie werkt perfect. De kerk wordt ook gebruikt o.a. voor concerten, kerstevocaties, lezingen, schoolbezoeken, etc.

3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

Deelgemeente (en wijk)	Kerk	Toekomstvisie
Sint Antonius	Sint-Antoniuskerk	A-statuuat en we maken werk van valorisatie
Zoersel	Sint-Elisabethkerk	A-statuuat en we maken werk van valorisatie
Halle	Sint-Martinuskerk	A-statuuat en we maken werk van valorisatie

De drie kerken worden nog veelvuldig gebruikt voor liturgische dienst. Daarom worden de kerkgebouwen in de eerste plaats voorbehouden voor de rooms-katholieke eredienst (A-statuuat).

Naast de eredienst worden de drie kerkgebouwen tegenwoordig ook gebruikt voor diverse activiteiten en evenementen. In de toekomst zullen we blijven inzetten op de valorisatie van de kerken. Valorisatie omvat initiatieven die, met respect voor het reguliere gebruik van de parochiekerk, de betekenis van het kerkgebouw in al zijn facetten kunnen versterken en bevorderen. Dit betreft zowel religieuze en culturele als historische, kunsthistorische, architecturale en landschappelijke aspecten. Voorbeelden hiervan zijn het occasioneel en passend gebruik van het kerkgebouw voor kunsthistorische rondleidingen, concerten, lezingen, conferenties of tijdelijke tentoonstellingen.

Door deze veelzijdige benadering kunnen de kerken hun rol als belangrijke culturele en gemeenschapscentra blijven vervullen.

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

Zowel de pastorale eenheid als het gemeentebestuur wensen de voortzetting van de huidige functie van de kerken. Beide partijen zullen gezamenlijke inspanningen leveren om de drie kerkgebouwen in stand te houden en het erfgoed te beschermen. Dit betekent dat er blijvend zal worden ingezet op het fysieke onderhoud van de gebouwen, het behoud van de culturele en historische waarde die deze kerkgebouwen vertegenwoordigen, maar evengoed inspanningen worden gedaan om de kerken open te stellen voor occasioneel gebruik door derden.

Om dit te realiseren, zal er op regelmatige basis overleg worden georganiseerd tussen de verschillende betrokken partijen. Dit overleg zal dienen als platform om ideeën en vragen uit te wisselen en plannen te coördineren. Het doel is om een duurzame toekomst voor de kerkgebouwen te waarborgen, zodat zij ook voor toekomstige generaties een belangrijke rol kunnen blijven spelen in de gemeenschap.

BESLUIT

Alle betrokken partijen engageren zich om naar aanleiding van het jaarlijks overleg tussen het centraal kerkbestuur en de gemeente na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien wijzigingen nodig zijn, worden ze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop van Antwerpen en door de gemeenteraad. Dit principe is toe te passen bij de start van elke nieuwe legislatuur. Volgens het Eredienstendecreet dat in werking treedt vanaf 1 januari 2025 moet elk kerkenbeleidsplan de eerste zes maand van elke nieuwe legislatuur worden vernieuwd of herbevestigd.